

МЕМОАРСКО КАЗИВАЊЕ ИНОКА ИЗ ДАЛШЕ

Монументално рукописно четворојеванђеље настало је крајем треће деценије петнаестог века у манастиру Благовештење у Горначкој клисури. Данас се чува у рукописној збирци Руске националне библиотеке у Санкт-Петербургу. У њему се налазе ауторски портрети јеванђелиста сликара Радослава и обиман запис преписивача који пружа драгоцене податке о настанку саме књиге и има велику књижевну и документарну вредност. То је најрепрезентативнији споменик старе српске писмености. Минијатуре са портретима јеванђелиста представљају најлепше примерке српског средњовековног минијатурног сликарства. Обиман запис писара-Инока из Далше, представља заметак аутобиографског жанра у српској књижевности. Поред портрета јеванђелиста Радослав је насликао и једну уводну прелепу заставу која претходи самом тексту и прекрасан иницијал слова В.

Једна од слика зографа Радослава у Четворојеванђељу

Иноков запис гласи:

... А у време то прво излажење би у прву српску земљу цара измаилског званог Амурата, и плен створивши, опет се скупи, мир цару нашев навештавајући (1426 год.). А после овог призвани бисмо од христољубивог и послани бисмо на тражење места за манастирско здање. И док, рече, не нађеш га, обитељ имај у крајевима Истроса, који се и Дунав зове, храм Ваведења пречисте, близу града Голупца. И у крајевима који су тамо, пустиње прошавши и горе многе обашавши, угледао сам украшену пећинама и источницима који увек теку. И подобна је скитовима отачким, што је оним који имају искуство знано. И нашао сам место подобно, а иначе људима проходно, пређе никим не насељено ни познато, у подкриљу горе зване Високе, што је и речју и стварно, на реци званој Далши, на извору. Посведневним трудом ово обнављајући и објављујући похвално свима који долазе, и свима дивно беше по изгледу, да за мало времена толико труда показао сам и све што је потребно за звање припремио да живе у општем пребивању они који изволе. Сабрало се нас око 35 душа које желе небесно путовање и живот преподобних. И тако смо живели и трудили се. Из околних крајева су долазили и од нас мољаху благословеније они који су имали потребе и молитве они који су желели. И из угарских и мусломанских крајева који су ходили у неподобним стварима, ови притицаху, с покајањем исповедаху се, праведан живот желећи и себе прекоревајући. Оно све што је потребно за здање припремио да живе у општем прерише, хусари звани (гусари, разбојници) и азапи (турска нередовна пешадија). И од зле природе променише се. Не ја, но свемогућа сила ово твораше и молитве пречисте, њој и место нарекосмо преславном њеном рођењу. Не беху у оним местима пређе они који инокују, јер је место пусто и устрањено (по страни). Но и од Св. Горе за нас чувши долажаху, знајући нас и с нама пребивања желећи. Тако смо пребивали. Ја непрестано од заповести отачке одметнути се не хотећи и жељу к тима доћи имајући, на пут сам се припремао.

И одједном ненадан и страшан глас испуни уши наше. О пречудне беде! О тајне необичне! Срп смртни поже благочастивог (умро 19 јула 1427), и гроб, необична тамница, разлучи тога од нас. Од ње не одбегну нико од оних који су на земљи! Но овај верујемо и знамо, да је привремено оставио царство и од садашњих у небесне преселио се обитељи. После овога се земља наша смутила, и цар нечастиви дошао и ка градовима приближили се војни састави. А они који живе у њима, страхом обузети несхватљивим, из оних бегаху, а други, и с њима те одбити не могући, у руке ових се предаваху, не помишљајући к тому на надежду спасења.

Најсветији патријарх је од престола отишао ка крајевима дунавским и богоносни мужевииноци који су се к њему сабрали. Тамо је био и сам благочастиви и господства земље

српске сапријемник, нови деспот Георгије (Ђурађ), са сабором христоименитих људи. А у крајевима нашим још се језичници (пагани) нису приближили и мир смо имали. И град који је близу нас (Голубац) одвргавши се, од ових је овладан. Но како овога (војводу голубачког Јеремију) да назовем, новог отпадника и најбезаконијег мучитеља, заједничара бесовског, и ученика сатанина, сина гејене (пакла) и тами потчињеног, који је по правди клетву наследио и који је отступио од савета христијанског, и без нужде, сваке тескобе цару најнеправеднијем град је предао. А њега после слушасмо, вука који се у овчу кожу обукао. Немогуће је огњу у конопљу скривену утајити се, ни од тих који мудрују своје а више бесовско непоругану и неподсмијану бити. Но уосталом крај слову да имамо, да од многословија уклонивши се прекору избегнемо. Кад су дошли и у крајеве наше језичници, наше су од нас отели, и нас саме шта више хтели су узети. И тако од труда нашег одвојисмо се и у туђини неко време странствовали. А опет кад је од цара језичког к нашем цару мир одређен, покушасмо опет к труду своје повратити се. У овоме је садејствовао и спомагао христољубиви деспот наш. И кад смо се опет сабрали, од западних мноштво римско сврстало се (у пролеће 1428) и град онај војним сакупљањем опколило са самим начелником и краљем силног народа тога (Сигисмундом), да од руку измаиљских отме тога (град). И у своје умишљању погрешивши, у околини града тога плен створише и све сем животиња огњу предадоше. И до нас дошавши, с јарошћу на нас наоружају се, мислећи да смо ми помагачи и помоћници оним. И једне од нас су злостављали, а друге веома измучивши и изранивши наге отпустише. У дубине гора смо се разбегли, и како смо једни попуштали а други похитали, к тому друг друга не угледасмо. Петодневно време смо у горама провели, наги бивши и лишени свега сасвим. У граду Вишесаву смо се сабрали, питајући се да ли је жив онај или овај. И код познатих мало одморисмо се. Кад су они отишли, опет смо се на своје повратили, судивши да где се трудисмо тамо и смрт да претрпимо. Но сагласија таме к светлости ниједно, ни заједнице верног с неверним. Дошавши од града много (људи), однесоше све за здање што је припремљено и оно што је у ћелијама манастира. Оно што је од огња ових прождерано обнављамо, обузети бивши бесконачном жалошћу.

Ово остависмо, и опет од места одвојисмо се. Од мужа просвећена у духовном, који напредује у врлинама и који проводи добропримеран живот с оним што се томе повињују, који је наставник и руководитељ к небесном оним који слушају и томе следују, који има обитељ у општежитељству братњег састојања, и богато разламајући гладнима духовни хлеб и речју хранећи душе верних, који у манастиру живи Благовештења, близу града Ждрела, духовника кир Висариона, од тога самог и од браће која је са њим, с усрдним мољењем и требањем худости наше руке, да напишем свету књигу ову понуђен сам био. А ја груби, худи шта више и смерни, обузет усто немоћју телесном и духовном, савладан жалостима безбројним и недостацима различним, који су се повећавали мени ради грехова мојих, невољом стешњен због одвајања од браће и губљења и отимања свег нашег, закасневши од Св. Горе и овдашњи труд изгубивши и обојег чудно и тужно лишив се, да буде по понуди и мољењу не повиновах се, као немоћан будући, плачеван, сетован и беспомоћан, по свему лишен утехе сваке, сам, једино с једним оставши. Али бојећи се прародитељског онога пада због непокорвања, и имајући љубовно од тих и ка тим, повиновах се овима, помоћ пречисте и молитве тих призивајући. И обретавши место

љубазно (у замену за) невољу, и тамо ћелију створивши, написах књигу ову у похвалу и службу Благовештења пречисте. Стога и с умиљењем молим се оним који хоће хоће прочитати ову свету књигу, да будете милостиви грубости моје руке и ума паћеничког, и сами људи будући и они којима је милост потребна јесте, овога ради и мене паченика благословенија вашег удостојавајте, јер вама мали труд, а мени велије богатство у једној речи која се изнесе из светог срца вашег. Јер знам да ће услишити вас онај који је рекао: Призови ме и услишићу те. (Псалм 49, 15). И ако што неисправљено и недовољно обретете, ово, као они који искуство имају и умом здравствују, сами собом исправљајте, јер уму смућену избећи заборав није могуће, и премудрост таквоме двер своју не отвара. А и ово молим и говорим: Сачувајте књигу ову од прљања и од свеће покапања и горења и проливања зејтина од кандила, а налазе се ове две ствари (свећа и кандило) за служење по обичају у светом олтару. И опет говорим: Чувајте, јер веома потрудох се немоћан будући. А за ово говорим, као онај који је од саме радње те искуство примио и сам посматрач бивши. И од оних који су ово творили много пута умољен сам био да те преписујем. А помињајте и нас здравствујући у господу, њега ради и њим и у њему све би, томе слава у векове, амин.